

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) และมาตรฐานการประเมินในระดับสากลอื่น ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ สมศ. ได้ให้ความสำคัญกับการเป็นหน่วยงานที่นำเสนอข้อมูลที่เป็นแหล่งอ้างอิงสำคัญทางด้านการศึกษาและส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยใช้การวิจัยในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. (Automated QA) ที่มีการพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ และในอนาคตจะมีการแสดงผลการวิเคราะห์ตามปัจจัยสำคัญ (Key Factor) ทางการศึกษา และการประเมินโดยใช้ Application เป็นต้น

การประเมินคุณภาพภายนอกตามกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.

มาตรฐานการอุดมศึกษา

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ได้เสนอให้ปรับปรุงสาระสำคัญจากมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554 ที่กำหนดให้มาตรฐานการอุดมศึกษาครอบคลุมด้านผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม การบริการวิชาการแก่สังคม ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และการบริหารจัดการตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีคุณลักษณะของคนไทยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

มาตรฐานการอุดมศึกษา ประกอบด้วย มาตรฐาน 5 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน

1.1) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความรอบรู้ด้านต่าง ๆ ในการสร้างสัมมาอาชีพ ความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเป็นผู้มีคุณธรรม ความเพียร มุ่งมั่น มานะ บากบั่น และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2) เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคม มีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและของโลก สามารถสร้างโอกาสและเพิ่มมูลค่าให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศ

1.3) เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องรู้คุณค่าและรักความเป็นไทย ร่วมมือร่วมพลังเพื่อสร้างสรรค์การพัฒนาและเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประชาคมโลก

2. มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม

สถาบันอุดมศึกษามีผลงานวิจัยที่เป็นการสร้างและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ นวัตกรรมหรือทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม ตาม ศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา องค์กรภาครัฐ และเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ ความต้องการจำเป็น ของสังคม ชุมชน ภาครัฐและเอกชน และประเทศ ผลลัพธ์ของการวิจัยและนวัตกรรมมีผลกระทบสูงต่อการ พัฒนาผู้เรียน การสร้างคุณภาพชีวิต หรือการสร้างโอกาสมูลค่าเพิ่ม และขีดความสามารถของประเทศในการ แข่งขันระดับนานาชาติ

3. มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ

สถาบันอุดมศึกษาให้บริการวิชาการเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและตอบสนองความต้องการของ ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม ตามระดับความเชี่ยวชาญและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน โดยมีการบริหาร จัดการที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ และม ีความโปร่งใส ชัดเจน และตรวจสอบได้ ผลลัพธ์ของการบริการวิชาการนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งและ ความยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4. มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย

สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนรู้ การวิจัย หรือการบริการวิชาการซึ่งนำไปสู่การสืบสานการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม การปรับและประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและต่างประเทศอย่าง เหมาะสม ตามศักยภาพและอัตลักษณ์ของประเภทสถาบัน ผลลัพธ์ของการจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมทำให้ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย หรือการสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มให้กับผู้เรียน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ

5. มาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ

5.1) สถาบันอุดมศึกษามีหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบ บูรณาการเพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการที่หลากหลายของ ประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

5.2) สถาบันอุดมศึกษามีการบริหารงานตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนมีการบริหารจัดการบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงความ หลากหลายและความเป็นอิสระทางวิชาการ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยืดหยุ่นคล่องตัวโปร่งใสและ ตรวจสอบได้

5.3) สถาบันอุดมศึกษามีระบบประกันคุณภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและ พัฒนาการจัดการศึกษาระดับหลักสูตร คณะ และสถาบันที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีการกำกับให้การ จัดการศึกษาและการดำเนินงานตามพันธกิจเป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา

อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ และมาตรฐานอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา

การพัฒนากรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา สมศ. ได้น้อมนำพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร (รัชกาลที่ 10) โดยมีใจความสำคัญว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) พื้นฐานชีวิต (= อุปนิสัย) ที่มั่นคงเข้มแข็ง มีคุณธรรม 3) มีอาชีพ – มีงานทำ และ 4) เป็นพลเมืองดี มาพัฒนาเป็นกรอบแนวทางการประเมิน คุณภาพภายนอกในด้านคุณภาพบัณฑิต ประกอบกับกรอบนโยบายปฏิรูประบบการประเมินและการประกัน คุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ เพื่อกำหนดเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนากรอบแนว การการประเมินคุณภาพภายนอก คือ มีความเชื่อมโยงกับระบบการประกันคุณภาพภายในของสถาบัน อุดมศึกษา ไม่สร้างภาระงานให้กับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะภาระงานด้านเอกสาร มีความสอดคล้องกับ บริบทสะท้อนคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาตามประเภทหรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา สะท้อนผลลัพธ์จากการ ประกันคุณภาพภายในเพื่อเชื่อมโยงผลการบริหารจัดการของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับสถาบัน คณะ หลักสูตร รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ข้อมูลสารสนเทศสู่สาธารณะอย่างถูกต้องและโปร่งใส เพื่อให้เกิด การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่งผลต่อการมีกำลังคนที่มี สมรรถนะสูงเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและ สังคมโลกเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการยกระดับมาตรฐานเข้าสู่สากลตามนโยบายของรัฐบาล และ ยุทธศาสตร์และเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวด 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 34 ได้กำหนดให้ คณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่พิจารณาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยคำนึงถึงความเป็น อิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้จัดทำมาตรฐาน การอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นกลไกระดับกระทรวง ระดับคณะกรรมการการอุดมศึกษา และระดับหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการอุดมศึกษาต่อไป โดยมาตรฐานการ อุดมศึกษาประกอบด้วย มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา และ มาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้ง ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ประกาศมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ด้านการให้บริการวิชาการ และด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และด้านการบริหารจัดการ รวมถึงกฎกระทรวงการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ.2561 ข้อ 2 ได้กำหนดนิยาม “การประกันคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า การประเมินผลและ การติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถาบันแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกใน การควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและ

สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถาบันอุดมศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

สมศ. จะทำหน้าที่ดำเนินการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินและการติดตามตรวจสอบ พร้อมข้อเสนอแนะให้แก่สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไปซึ่งการพัฒนากรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา ได้มีการดำเนินงานร่วมกันกับผู้แทนกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงแบบบูรณาการกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวคิดของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) รวมถึงมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษา บริบทของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละกลุ่มประเภท ตลอดจนได้นำข้อเสนอแนะการกำหนดกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกตามมติที่ประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 9/2559 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2559 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ 1) การประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพันธกิจ และ 2) การดำเนินการให้มีความสอดคล้องกันระหว่างการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ไม่จำเป็นต้องใช้ตัวบ่งชี้เหมือนกัน แต่เป็นการใช้ข้อมูลพื้นฐานร่วมกัน สามารถตอบสนองกับการประกันคุณภาพภายในที่มีความหลากหลาย รวมถึงอาจพิจารณาประเด็นความเป็นนานาชาติและการเรียนรู้ที่หลากหลายของสถาบันอุดมศึกษา

ทั้งนี้หลักการสำคัญในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ เน้นการตรวจประเมินตามเจตนารมณ์ของกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ มากกว่าการตรวจประเมินตามลายลักษณ์อักษร

แนวคิดหลัก

1) การประเมินคุณภาพภายนอกต้องมีความเชื่อมโยงกับระบบประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมายมาตรฐานที่กำหนดและร่วมรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น

2) การประเมินคุณภาพภายนอกต้องมีความท้าทายและช่วยกระตุ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาสู่สากลตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล เพื่อการบรรลุเป้าหมายทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์

1) สร้างมาตรฐานการตรวจประเมิน (Quality Code/Criteria/Guideline) และส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างมาตรฐานการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทุกระดับและทุกกลุ่มประเภท และสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับและทุกกลุ่มประเภทเพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนจากผู้มีหน้าที่ในการสร้าง “วัฒนธรรมคุณภาพ” ภายในสถาบันอุดมศึกษาและการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่สากล ตามแผนยุทธศาสตร์และความคาดหวังของประเทศ

2) ประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาพร้อมทั้งรายงานสถานการณ์ด้านคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลแก่รัฐบาล ในการพิจารณากำหนดนโยบายการพัฒนา ที่นำไปสู่การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

มีมาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานระดับสากล พร้อมทั้งรายงานผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อรัฐบาลอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ

การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินเชิงคุณภาพ เน้นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence Based) ที่สะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยใช้การตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) และการตรวจทานผลการประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับเดียวกัน (Peer Review) ให้ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งระบบแบบองค์รวม (Holistic Approach)

แนวทางและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา

สรุปแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2564-2565)

แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกด้วยกัน 2 ประเภท ได้แก่ 1) เกณฑ์การประเมินคุณภาพมาตรฐานขั้นพื้นฐาน (Common Standards) ซึ่งประเมินตามพันธกิจและบริบทของสถาบันอุดมศึกษา 2) เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับท้าทาย (Challenging Standards) สำหรับเกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับท้าทาย (Challenging Standards) นั้นเป็นแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกที่ส่งเสริมความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาสามารถเลือกความท้าทายได้ตามศักยภาพและความสนใจ

เกณฑ์การประเมินคุณภาพมาตรฐานขั้นพื้นฐาน (Common Standards) ประกอบด้วย 5 ด้าน 11 องค์ประกอบ 32 ประเด็นการพิจารณา โดยความเชื่อมโยงกับกรอบมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ทั้ง 5 ด้าน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการตามพันธกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยพิจารณาจากระบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งมาจากคณะบุคคลที่ให้นโยบายหรือสภาสถาบันที่จะให้การดูแลสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายและการปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา จากการตอบสนองต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ การบริหารจัดการโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมาภิบาลที่แสดงถึงการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรี โท เอก คุณภาพงานวิจัย และผลของการบริการวิชาการ รวมถึงการพิจารณาถึง